

روش تحقیق در حسابداری

راهنمای عملی برای نگارش پایان نامه و مقاله

Research Method in Accounting.

An action guide to preparing dissertation and article

مؤلف

دکتر زهرا دیانتي دیلمی

عضو هیات علمی گروه حسابداری دانشگاه خوارزمی

انتشارات مهربان

سرشناسه : دیانتی دیلمی، زهرا، ۱۳۵۷

عنوان و نام پدیدآور : روش تحقیق در حسابداری: راهنمای عملی برای نگارش پایان نامه و مقاله
مشخصات نشر: تهران : عدالت نوین، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: ۲۶۴ ص. مصور.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۴۸۵-۰-۷

وضعیت فهرست نویسی: فیبای مختصر

شماره کتابت ملی: ۳۸۲۴۸۶۹

عنوان: روش تحقیق در حسابداری: راهنمای عملی برای نگارش پایان نامه و مقاله

مؤلف: دکتر زهرا دیانتی دیلمی

ناشر: عدالت نوین

طراح: آسیه احسانگر

چاپ دیجیتال: طاهها

نوبت چاپ: اول - پاییز ۱۳۹۴

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۴۸۵-۰-۷

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۵۰,۰۰۰ ریال

مرکز پخش: تهران، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان لبافی نژاد، پلاک ۱۸۶ - مهربان نشر

تلفن: ۶-۶۶۹۷۳۱۷۵ و ۶۶۹۵۸۰۳۰

www.mehrabanpub.com

www.ketabemehraban.com

کلیه حقوق کتاب برای مؤلف و ناشر محفوظ است. تکثیر و انتشار مطالب این کتاب به هر نحو (اعم از جزوه، اقتباس، تلخیص و...) بدون اجازه کتبی توانمان از مؤلف و ناشر ممنوع است و پیگرد قانونی دارد.

پیش‌گفتار مؤلف

بعد از انتشار مقاله ای با عنوان "آشنایی با نحوه پایان نامه نویسی و دسترسی به مراجع تأمین منابع" در مجله حسابرس که خوشبختانه مورد استقبال و استفاده علاقمند تحقیق در حوزه حسابداری قرار گرفت، به دلیل مشاهده سردرگمی ای که برخی دانشجویان حسابداری در انجام تحقیقات درسی و سوالاتی که در نوشتن مقاله و پایان نامه دارند، و به دلیل فقدان کتابی راهگشا به زبان فارسی در اینخصوص، مصمم شدم تا اینبار با تألیف کتابی در زمینه نحوه انجام تحقیق در رشته حسابداری و نگارش پایان نامه و مقاله در این رشته، توضیحات تری ارائه دهم. بخصوص اینکه بعد از انجام دو پژوهش با عنوان "مطالعه تطبیقی روش‌شناسی مقالات حسابداری در مجلات معتبر داخلی و خارج از ایران" و "غفلت از تئوری حسابداری: مقایسه تطبیقی مقالات حسابداری در مجلات معتبر داخلی و خارجی" متوجه شدم پژوهش‌های داخلی که اغلب تقلیدی از پژوهش‌های خارجی هستند، از تنوع روش تحقیقی چندانی نیز برخوردار نمی‌باشند، لذا نمی‌توانند زمینه‌ساز پیشرفت حسابداری (از منظر تئوری و عملی) و راهگشای حل معضلات کنونی رشته حسابداری در ایران و جهان باشند. از اینرو کتاب حاضر به همت آشنایی با شیوه انجام تحقیق در حسابداری و پر کردن خلأهای کنونی نوشته شده است.

از ویژگی‌های منحصر بفرد این کتاب، آن است که علاوه بر معرفی روش‌های مختلف تحقیق، برای رفع یکی از اصلی‌ترین مشکلات دانشجویان حسابداری که عدم آشنایی آنها با نحوه استفاده از روش‌های آماری مناسب جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها است، از مثالهایی برای پژوهش‌های حسابداری منتشر شده در مجلات معتبر داخلی و خارجی، استفاده شده است. لازم به ذکر است که استفاده از این مقالات در کتاب حاضر، به معنی تأیید مطالب، نظریات و یافته‌های آنها نمی‌باشد، بلکه صرفاً به عنوان یک نمونه موجود در قالب مثال از آنها استفاده شده است تا مطالب این کتاب، حالت کاربردی داشته باشد و برای خواننده ملموس‌تر شود. امید است کتاب حاضر بتواند راهنمایی مناسب برای دانشجویان رشته حسابداری در انجام پژوهش‌های قوی و قابل عرضه در مجلات معتبر داخلی و خارج کشور، باشد. از آنجا که پیشرفت در زمینه‌های علمی جز با نظرات و پیشنهادات سازنده و اثربخش میسر نمی‌باشد، لذا از همکاران محترم و دانشجویان عزیز تقاضا می‌شود، اینجانب را از پیشنهادات سازنده خود محروم نفرمایند.

والسلام علیکم و الرحمتہ...

زهرا دیبانی دیلمی (بهار ۱۳۹۴)

هیات علمی گروه حسابداری دانشگاه خوارزمی

zahradianati@yahoo.com

پیشگفتار انجمن حسابداری مدیریت ایران

انجمن حسابداری مدیریت ایران، بر اساس مجوز شماره ۳/۲۰۸۸۷۹ مورخ ۱۳۹۰/۱۰/۱۴ کمیسیون انجمن های علمی ایران، زیر نظر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری تاسیس شده است و به عنوان انجمن تخصصی در حوزه حسابداری مدیریت، اهداف متعددی از قبیل گسترش، پیشبرد، ارتقای علمی و توسعه کیفی متخصصین و همچنین بهبود بخشیدن به امور آموزشی و پژوهشی در این زمینه را با بهره گیری از توان و قابلیت اساتید محترم، اندیشمندان، دانشجویان و فارغ التحصیلان رشته های حسابداری، مالی، حسابرسی، مدیریت، اقتصاد، ریاضیات کاربردی تحقیق در عملیات، فناوری اطلاعات، روانشناسی و علوم رفتاری و رشته های وابسته به عنوان واجدین شرایط عضویت، مدنظر قرار داده است.

انجام تحقیقات علمی رفاهی در سطح ملی و بین المللی و نیز همکاری با نهادهای اجرایی، علمی و پژوهشی در زمینه ارزیابی، بازاریابی و اجرای طرح ها و برنامه های مربوط به امور آموزش و پژوهش در زمینه های علمی از جمله وظایف این انجمن است. در این راستا، انجمن حسابداری مدیریت برای اشاعه علم حسابداری و علم، ارزش حسابداری مدیریت و حمایت از آثار قوی علمی مورد نیاز، پس از ارزیابی و تایید، اجاره انتشار این کتب را با آرم انجمن صادر می نماید. کتاب حاضر نیز که یکی از مورد نیاز ترین کتب برای معلمان و دانشجویان علاقمند به تحقیق و پژوهش در رشته حسابداری است توسط سرکار خانم دکتر زهرا یبانی دیلمی از اعضای هیات مدیره انجمن حسابداری مدیریت ایران و با نگاهی روان و مثالی، کاربردی متعدد خاص رشته حسابداری تالیف شده است. این کتاب می تواند زمینه لازم برای تکرار پژوهشی در دانشجویان حسابداری و انجام تحقیقات ارزشمند علمی در این رشته را فراهم آورد. ان شاء الله کمتر شاهد انجام تحقیقات گسسته و بی هدف الگو گرفته از تحقیقات به هم پیوسته و هدفمند خارجی در این رشته در کشور باشیم.

انجمن حسابداری مدیریت ایران

<http://www.imaa-fr.com>

<http://imaa.associations.iau.ir>

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

۱۷	فصل اول - آشنایی با روشهای مختلف تحقیق
۱۹	مقدمه
۲۰	انواع روش های تحقیق از ابعاد مختلف
۲۲	بعد اول- رویکرد انجام تحقیق
۲۲	رویکرد خرد گرایانه
۲۲	رویکرد طبیعت گرایانه
۲۴	بعد دوم- هدف پژوهش
۲۴	۱- تحقیق بنیادی (پایه)
۲۵	۲- تحقیق کاربردی
۲۵	۳- تحقیق توسعه ای
۲۶	۴- تحقیق اکتشافی
۲۷	۵- تحقیق انتقادی
۲۷	بعد سوم- ماهیت تحقیق
۲۷	۱- تحقیق اصیل (دست اول)
۲۷	۲- تحقیق مروری
۲۹	بعد چهارم- ماهیت داده ها
۲۹	۱- پژوهش کیفی
۳۰	۲- پژوهش کمی
۳۱	بعد پنجم- روش شناخت
۳۳	۱- روش تاریخی
۳۳	۲- روش فلسفی (عقلی)
۳۳	۳- روش شهودی
۳۳	۴- روش تجربی (علمی یا آزمایشی)
۳۴	۵- روش توصیفی (غیر آزمایشگاهی)
۳۵	۱-۵ تحقیق پیمایشی (زمینه یابی)
۳۷	۲-۵ اقدام پژوهی (عملی)

۳۸	۳-۵ بررسی موردی
۳۸	۴-۵ تحقیق همبستگی
۳۹	الف- مطالعه همبستگی دو متغیری
۴۰	ب- تحلیل رگرسیون
۴۱	رگرسیون سری زمانی
۴۲	رگرسیون مقطعی
۴۲	رگرسیون میانگین
۴۲	رگرسیون تجمعی
۴۳	ج- تحلیل ماتریس همبستگی یا کواریانس
۴۳	۱- تحلیل عاملی (اکتشافی و تاییدی)
۴۵	۲- مدل معادلات ساختاری (با مدل‌های علی)
۴۹	۸- روش تحقیق پس رویدادی (علی-مقایسه ای)
۴۹	۶-۵- تحقیق پیش رویدادی (امکان سنجی)
۴۹	۷-۵- تحقیق ارزشیابی
۵۰	۶- روش تبیینی
۵۱	بعد ششم- نوع استدلال
۵۱	قیاسی
۵۱	استقرایی (میدانی)
۵۲	قیاسی - استقرایی
۵۳	بعد هفتم- بعد زمان
۵۳	تحقیق گذشته نگر
۵۳	تحقیق آینده نگر
۵۳	بعد هشتم- طول مدت زمان
۵۳	روش مقطعی
۵۴	روش طولی
۵۴	روش طولی - مقطعی (ترکیبی)
۵۵	▪ روش تجمعی (ادغام شده/یکپارچه شده)
۵۵	▪ روش تابلویی (پانل)

۵۵	روش اثرات ثابت
۵۷	روش اثرات تصادفی
۵۷	نحوه تشخیص استفاده از روش داده های تابلویی در مقابل روش داده های تجمیعی ← آزمون جاو (یا F مقید) و یا آزمون ضرایب لاگرانژ (بروش پاگان)
۵۸	نحوه تشخیص استفاده از روش اثرات ثابت در مقابل روش اثرات تصادفی ← آزمون هاسمن
۵۹	بعدنهم - روش های جمع آوری اطلاعات
۵۹	آرشیوی، مشاهده، مصاحبه، کتابخانه ای، پرسشنامه، اسناد کاوی
۵۹	بعدهم - روش تحلیل داده ها
۵۹	تبدیل محورها
۶۲	روش ریاضی
۶۳	روشهای آماری
۶۵	فصل دوم- آشنایی با شیوه های یافتن و بیان موضوع تحقیق و تبیین فرضیه ها و متغیرها
۶۷	مقدمه
۶۷	گام دوم- آشنایی با راههای یافتن یک موضوع مناسب برای تحقیق
۶۷	۱- مطالعه پایان نامه های موجود
۶۸	۲- مطالعه آخرین مقالات منتشره در مجلات داخلی و خارجی
۷۴	۳- شرکت در کنفرانسها و همایشهای علمی داخلی و خارجی
۷۴	۴- اطلاع از آخرین واقع و اخبار حرفه حسابداری
۷۵	۵- عضویت در نهادها و انجمن های حرفه ای
۷۷	۶- افزایش دانش خود در خصوص رشته های دیگر
۷۷	گام سوم: بررسی پیشینه تحقیق و اطمینان از تکراری نبودن موضوع انتخابی
۸۲	گام چهارم: مشخص کردن عنوان تحقیق و فرضیه های آن
۸۶	گام پنجم: تبیین متغیرهای تحقیق و مشخص کردن نحوه اندازه گیری آنها
۸۶	۱- متغیر مستقل
۸۶	۲- متغیر وابسته

متغیرهای مکنون با پنهان و متغیرهای مشاهده پذیر یا اندازه گیری شده یا شاخص

۸۶ ■ شاخص انعکاسی (بازتابی)

۸۷ ■ شاخص شکل دهنده (ترکیبی)

۸۷ ■ متغیرهای مشاهده پذیر (شاخص) X

۸۸ ■ متغیرهای مشاهده پذیر (شاخص) Y

۸۸ ■ متغیر (سازه) برونزا، جریان دهنده، پیش بینی، متغیر مکنون بیرونی، متغیر مستقل

(پاکسای)

۸۸ ■ متغیر (سازه) برونزا، متغیر مکنون وابسته، متغیر ملاک (اتا)

۸۸ ■ متغیرهای مکنون میانجی

۹۰ ۳- متغیر کنت

۹۳ ۴- متغیر تعدیل کننده (نرمالیزه) (فرعی)

۹۵ ۵- متغیر میانجی

۹۷ ۶- متغیر مداخله گر

۹۸ گام ششم- تعیین جامعه و نمونه آماری (مشروع مکان) دوره زمانی تحقیق

۹۸ نمونه گیری از جامعه آماری تحقیق

۹۹ ۱- روشهای تعیین تعداد نمونه آماری

۹۹ الف- اگر حجم جامعه معلوم باشد

۹۹ ب- اگر حجم جامعه معلوم نباشد (جامعه نامحدود باشد)

۱۰۰ ۲- روشهای نمونه گیری

۱۰۱ الف- روش نمونه گیری احتمالی

۱۰۱ ۱- نمونه گیری تصادفی ساده

۱۰۱ ۲- نمونه گیری سیستماتیک

۱۰۲ ۳- نمونه گیری طبقه ای

۱۰۲ الف- روش انتساب مساوی از هر طبقه

۱۰۳ ب- روش انتساب متناسب از جامعه

۱۰۳ ج- براساس واریانس صفت متغیر در هر طبقه

۱۰۳ ۴- نمونه گیری خوشه ای

۱۰۵	ب- روشهای نمونه گیری غیر احتمالی
۱۰۵	۱- قضاوتی
۱۰۵	۲- اتفاقی یا آسانی یا احتمالی
۱۰۵	۳- سهمیه ای
۱۰۵	۴- زنجیره ای یا شبکه ای (یا گلوله برفی)
۱۰۶	گام هفتم - جمع آوری داده های مربوط به متغیرها
۱۰۷	فصل سوم : مشخص کردن نوع داده ها و تحلیل آماری داده های تحقیق و آزمون فرضیه ها
۱۰۹	مقدمه
۱۰۹	گام هشتم - مشخص کردن نوع داده های جمع آوری شده برای هر متغیر
۱۰۹	داده های فاصله ای
۱۱۰	داده های نسبتی
۱۱۰	داده های اسمی
۱۱۱	داده های رتبه ای یا ترتیبی
۱۱۲	گام نهم - روش تحلیل داده ها و بیان یافته های تحقیق
۱۱۲	بررسی نرمال بودن داده ها
۱۱۷	انتخاب آزمون آماری مناسب برای تجزیه و تحلیل فرضیه ها
۱۲۰	۱- آزمونهای مقایسه تفاوت یک گروه با یک مقدار فرضی
۱۲۰	حالت اول- مقایسه تفاوت یک گروه با یک مقدار فرضی اگر داده ها دارای توزیع نرمال و کمی (نسبتی و فاصله ای) باشند ← آزمون t یک نمونه ای (t استیودنت)
۱۲۵	حالت دوم- مقایسه تفاوت یک گروه با یک مقدار فرضی اگر داده ها رتبه ای (ترتیبی) و یا کمی غیر نرمال باشند ← آزمون خی دو (کای دو) یا کای اسکور یک نمونه ای
۱۲۶	حالت سوم- مقایسه تفاوت یک گروه با یک مقدار فرضی اگر داده ها کیفی اسمی باشند ← آزمون دو جمله ای یا آزمون نسبت
۱۳۰	۲- آزمونهای مقایسه تفاوت دو گروه مستقل

حالت اول: مقایسه تفاوت دو گروه مستقل اگر داده ها دارای توزیع نرمال و کمی (نسبتی و فاصله ای) باشند ← آزمون میانگین برای نمونه های مستقل

حالت دوم: مقایسه تفاوت دو گروه مستقل اگر داده ها رتبه ای و یا کمی غیر نرمال باشند ← آزمون من ویتنی (آزمون U)

حالت سوم- مقایسه تفاوت دو گروه مستقل اگر داده ها کیفی اسمی باشند

الف- اگر فراوانی تعداد مشاهدات موجود در جدول توافقی کمتر از ۵ باشد ← آزمون فیشر

ب- اگر حداقل یکی از داده ها، کیفی باشد ← آزمون خی دو (کای دو) یا آزمون استقلال

آزمون فی، ضریب وی یا فی کرامر، و ضریب توافق C،
ضریب لاند، ضریب تاو گودمن و کروسکال

ضریب گاما، ضریب تاو- کندال b، ضریب تاو- کندال c یا
ضریب d سامرز

مستور اتا (۱۲)

۳- آزمونهای مقایسه تفاوت دو گروه وابسته

حالت اول- مقایسه تفاوت دو گروه وابسته اگر داده ها دارای توزیع نرمال و کمی (یعنی از نوع نسبتی و فاصله ای) باشند ← آزمون زوجی

حالت دوم- مقایسه تفاوت دو گروه وابسته اگر داده ها رتبه ای یا کمی غیر نرمال باشند ← آزمون ویلکا کسون

حالت سوم- مقایسه تفاوت دو گروه وابسته اگر داده ها کیفی اسمی باشند ← آزمون مک نمار

۴- آزمونهای مقایسه سه گروه مستقل یا بیشتر

حالت اول- مقایسه سه گروه مستقل یا بیشتر اگر داده ها دارای توزیع نرمال و کمی (یعنی از نوع نسبتی و فاصله ای) باشند ← آزمون آنالیز واریانس یکطرفه

حالت دوم- مقایسه سه گروه مستقل یا بیشتر اگر داده ها رتبه ای و یا کمی غیر نرمال باشند ← آزمون کروسکال-والیس (آزمون H)

حالت سوم- مقایسه سه گروه مستقل یا بیشتر اگر داده ها کیفی اسمی باشند
← آزمون خی دو

۱۵۹ ۵- آزمونهای مقایسه سه گروه وابسته (سه وضعیت مختلف) یا بیشتر

۱۵۹ حالت اول- مقایسه سه گروه وابسته یا بیشتر اگر داده ها دارای توزیع نرمال و کمی (نسبتی و فاصله ای) باشند ← آزمون آنالیز واریانس با اندازه های مکرر

۱۶۵ حالت دوم- مقایسه سه گروه وابسته یا بیشتر اگر داده ها رتبه ای (ترتیبی) و یا کمی غیر نرمال باشند ← آزمون فریدمن

۱۷۰ حالت سوم- مقایسه سه گروه وابسته یا بیشتر اگر داده ها کیفی اسمی باشند ← آزمون کوکران

۱۷۲ ۶- آزمونهای اندازه همبستگی بین دو متغیر

۱۷۲ حالت اول- اندازه همبستگی بین دو متغیر اگر داده ها دارای توزیع نرمال و کمی (نسبتی و فاصله ای) باشند ← آزمون ضریب همبستگی پیرسون

۱۷۳ حالت دوم- اندازه همبستگی بین دو متغیر اگر داده ها رتبه ای (ترتیبی) و یا کمی غیر نرمال باشند ← آزمون ضریب همبستگی اسپیرمن

۱۷۳ حالت سوم- اندازه همبستگی بین دو متغیر اگر داده ها کیفی اسمی باشند ← ضریب وابستگی یا ضریب توافق یا ضریب همبستگی توافق پیرسون

۱۷۵ ۷- آزمونهای پیش بینی یک متغیر بر اساس یک یا چند متغیر

۱۷۵ حالت اول- پیش بینی یک متغیر بر اساس یک یا چند متغیر اگر داده ها دارای توزیع نرمال و کمی (نسبتی و فاصله ای) باشند ← آزمون رگرسیون ساده یا چند گانه خطی یا غیر خطی

۱۷۶ آزمون مانایی متغیرهای ترکیبی

۱۷۸ آزمون مفروضات مدل رگرسیون خطی

۱۷۸ ۱- فرض خطی بودن مدل رگرسیون

۱۷۸ ۲- فرضهای مربوط به خطاهای مدل رگرسیون

۱۷۸ الف- میانگین خطاها صفر باشد.

۱۷۹ ب- واریانس خطاها ثابت باشد

۱۷۹ ج- توزیع خطاها باید نرمال باشد

د- بین خطاهای مدل همبستگی وجود نداشته باشد. ۱۸۰

۳- فرضهای مربوط به متغیر مستقل ۱۸۰

الف- غیر تصادفی بودن متغیرهای مستقل ۱۸۰

ب- اندازه گیری دقیق و بدون خطای مقادیر متغیر ۱۸۱

مستقل

ج- بین متغیرهای مستقل همبستگی وجود نداشته باشد. ۱۸۱

۴- فرض مربوط به مشاهدات ۱۸۱

آزمون معناداری ضرایب مدل رگرسیون ← آزمون t ۱۸۲

اروین معنادار بودن مدل رگرسیونی (تحلیل واریانس) ۱۸۲

نحوه استفاده از تحلیل رگرسیون در نرم افزار SPSS ۱۸۳

تحلیل واریانس به عاملی ۱۹۳

■ حالت دوم- پیش بینی یک متغیر بر اساس یک یا چند متغیر اگر داده ها رتبه ای (ترتیبی) و یا کمی غیر نرمال باشد - آزمون رگرسیون ناپارامتریک ۲۰۴

■ حالت سوم- پیش بینی یک متغیر بر اساس یک یا چند متغیر اگر داده ها کیفی اسمی باشند ← آزمون رگرسیون لجستیک ۲۰۷

فصل چهارم: نتیجه گیری، تفسیر و انتشار یافته های - سیاق و سباق ۲۱۳

مقدمه ۲۱۵

گام دهم: نتیجه گیری و تفسیر یافته های تحقیق ۲۱۵

گام یازدهم: رفرنس دهی و رعایت امانت در استفاده از تحقیقات و آثار دیگران ۲۱۸

۱- نحوه نوشتن منابع در داخل متن مقاله یا پایان نامه ۲۱۹

۲- نحوه نوشتن منابع در انتهای مقاله یا پایان نامه (فهرست منابع و مآخذ) ۲۱۹

گام دوازدهم: انتشار نتایج تحقیق ۲۱۹

■ مجلات تحلیلی و اطلاع رسانی ۲۲۳

■ مجلات علمی ترویجی ۲۲۳

■ مجلات علمی پژوهشی ۲۲۳

۲۲۴ ■ ■ مجلات علمی پژوهشی مورد تایید وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ایران

۲۲۵ ■ ■ مجلات علمی پژوهشی نمایه شده در پایگاه ISC

۲۲۹ ■ ■ مجلات علمی پژوهشی نمایه شده در پایگاه ISI

۲۳۲ نحوه انتخاب یک مجله ISI مناسب برای چاپ مقاله

۲۳۴ نحوه اخذ پذیرش مقاله در مجلات ISI

۲۳۶ منابع و مآخذ

۲۴۷ فهرست واژگان

۲۴۹ فهرست واژگان (انگلیسی به فارسی)

۲۵۷ فهرست و (گان) فارسی به انگلیسی